

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Commentarii in primvm, secvndvm, tertivm, et quintum
Ethicorum Philippi Melanchthonis**

**Melanchthon, Philipp
Aristoteles**

Argentinae, 1535

VD16 A 3417

De defitione virtutis

urn:nbn:de:bsz:31-106587

IN ETHICA ARIST.

aliter sanos, aliter agrotos tractat. Arithmetica proportio tantum aequalia numerorum spatia considerat. Geometrica corrigit illa spatia pro proportione personarum.

DE DEFINITIONE

uirtutis.

EGO in libris Officiorum M. Ciceronis definiui uirtutem hoc modo. Virtus est habitus, qui inclinatur ad agendum secundum rectam rationem. Hac definitione magis usus sum quam Aristotelica, quia facilius arbitrabar eam ab indoctis intelligi, praesertim qui Aristotelem non legissent. Et tamen non dissentit ab Aristotelis definitione, si quis eam diligenter expendit. Nam honestarum actionum causa sunt, iudicium rationis, quod ostendit, quid debeat in moribus, et uoluntas obtemperans iudicio. Verum Aristotelis definitio aliquanto longior est. Ego in illa breui definitione tantum attigi officium uirtutis. Aristoteles et officij modum et obiectum complexus est, quia addidit uirtutem eiusmodi habitum esse, qui adfectus, qui motus animi ad mediocritatem flectat. Sed priusquam Aristotelicam definitionem explicamus, admonendus est lector, ut methodum obseruet. Nam etiam si nulla causa esset alia, quam hunc librum amaremus: tamen ideo legendus, et iuuenibus proponendus esset, quia iuxta methodi exemplum

Officium
uirtutis.

COMMENTARIA

continet, quod in alijs argumētis, in alijs artibus imitari poterunt. Nam in omnium rerum atq; causarū explicatione necesse est methodū tenere. Sicut nau- tæ suum cursum ad certas stellas dirigunt, ita in do- cendo dirigenda est oratio ad illa præcepta, quæ in Dialectica de methodo traduntur.

Sepe autem dixi, artificem methodi neminē esse meliorem Aristotele. Vide quomodo ad definitionē uirtutis, quasi per gradus quosdam, accesserit. Et præcedentia ferè causas, aut fontes sequentium con- tinent, aut certe molliorē aditum ad sequentia præ- bent. Initio secundi libri quæsiuit efficientes causas uirtutis, postea de genere disputat, utrum uirtus sit habitus, an affectus. Deinde deprehenso genere, querit differentiam. Hanc sumpsit ab officio seu obiectis, uidelicet, talem habitum esse uirtutem, qui nos cogat in actionibus, & affectibus mediocritatē quandam conseruare. Nunc quum membra defini- tionis paulatim conquisiuerit, totam definitionem recitat his uerbis. Virtus est habitus electiuus in me- diocritate secundum nos consistens, certa ratione, quemadmodum uir prudens iudicabit. Non est opus repetere quid habitum uocet, aut quur habitus sit genus uirtutis, ceteræ particule, quarum congeri- es differentie loco ponitur, excutiendæ sunt. Quod addit, electiuum, græca phrasis est, eaq; sola parti- cula

IN ETHICA ARIST.

cula reddit obscuram definitionem, quia est aliena à
 consuetudine latini sermonis. Significat autem ele-
 ctivus, idem quod electione, id est, consulto, seu cer-
 to iudicio, seu certa deliberatione, non casu, non na-
 tura uolens seu suscipiens actionem. Nam ut apud
 Latinos consulto fieri dicuntur ea, quæ neq; natura
 liter, neq; casu fiunt, sed certo consilio, certa ratioe,
 seu deliberatione: ita Aristoteles usurpat $\pi\rho\omicron\upsilon\iota\sigma\epsilon\sigma\iota\mu$
 $\epsilon\sigma\tau\iota$ certa deliberatione aliquid uelle. In libro ter-
 tio diligenter disputat de natura huius uocabuli, ubi
 constituit $\pi\rho\omicron\upsilon\iota\sigma\epsilon\sigma\iota\mu$ esse uoluntatis actionem, sed
 talem, quæ certo iudicio, certo consilio suscipitur.
 Talem enim oportet esse uirtutem, quæ ad agendum
 inclinet cum iudicio, quæ sequatur rectam ratione,
 quam ratio pro loco ac tẽpore moderetur. Catonis
 constantia non est uirtus, sed naturalis quædam du-
 ricia ac pertinacia. Ideo retinet eam Cato, etiã quã
 nõ oportet. Vera constantia habet $\pi\rho\omicron\upsilon\iota\sigma\epsilon\sigma\iota\mu$, hoc
 est, liberam electionem, quæ sit iudicio, & aliã ali-
 ter pro uarietate circumstantiarum agit. Magis lau-
 danda est in bello ciuili Ciceronis constantia, quã
 Catonis. Cicero quum quidem constanter fuisset ho-
 nestiores partes sequutus, discessit ab armis, postq̃
 uidit ex utilitate publica esse, ut uicti cederent uicto-
 ri. Cato propter pertinaciã instaurauit bellum, quã
 uiribus nullo modo par hosti posset esse. Prætere-

Electivus
 quid signi-
 ficet.

COMMENTARIA

Stulti sæpe casu boni aliquid faciunt. Sed quia sine iudicio faciunt, alienum est à laude uirtutis, & statim sunt dissimiles sui. Neq; enim diuturna sunt, quæ non constant certa ratione. Sed de hoc toto loco quid sit Electio, seu $\pi\rho\sigma\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\sigma$, in tertio libro copiosius disputabitur, tametsi uideor mihi iam satis dixisse de ea. Nec plura lector prudens, ut opinor, requirit.

Reliquæ particulae definitionis supra sunt expositæ, quod uirtus in mediocritate secundum nos uersetur. Nam Aristoteles collocat singulas uirtutes inter duo uitiosa extrema, ut, inter timiditatem & audaciam uersatur fortitudo. Quod addit, certa ratione regi uirtutem, causa ponitur uirtutis. Porro certa ratio uel à lege naturæ sumitur, uel ex probabilibus rationibus, quæ à lege naturæ non dissentiant. Nam leges naturæ fontes sunt omnium deliberationum de moribus. Et quia sunt perpetuæ, certa iudicanda sunt, quæ cum his consentiunt. Et huius rei iudicium tamen ad prudentem uirum reijcitur, qui pro uarietate circumstantiarum uidet, ubi mediocritatem constituere debeat. Nam ut non est facile attingere scopum in iaculando, ita nec facile est medium in deliberando deprehendere. Quoquo modo aberraueris, peccabis. Nam multis modis à recto discedi potest, rectum autem certâ regione circumscribitur.

IN ETHICA ARIST.

ptum est. Ideo dixerunt Pythagorici, malum infinitum esse, bonum finitum. Sicuti autem aiunt, Magistra-
stratū animam esse Legum, easq; pro uarietate tem-
porū debere aut mitigari, aut exacerbari. Ita Ari-
stoteles in hac definitione non indicat tanquam cer-
tum punctum mediocritatis, sed permittit uiro pru-
denti, ut suo iudicio medium constituat.

Postremo iterum monendus est lector, ut conse-
rat Aristotelicam definitionem cum nostra, quam se-
rè in ore habemus. Virtus est, que secundum rectam
rationem agit. Videbit enim, & Aristotelem menti-
onem fecisse recte rationis. Tantū adiecit officij mo-
dum de seruanda mediocritate, quem nos serè dissi-
mulamus, maxime propter eos, quibus Aristoteles
ignotus est.

DIVISIO VIRTUTVM.

Prudentiam non numerat Aristoteles inter uir-
tutes, quia est iudiciū, quod nec malis deest. Et
hic uocantur uirtutes tantum hæ, que proprie ad uo-
luntatem pertinent. Collocantur autē singule inter
defectū & exuperantiā, & hoc ordine recēsentur.

Timiditas. Fortitudo. Audacia.

Temperantia Intemperantia. Hic de-
fectus non habet nomen usitatum, quia non sæpe in
eam partem peccatur.

Sordes. Liberalitas. Profusio.

COMMENTARIA

ἡ μικροπρέπεια. Inertia. Magnificentia, uel
 Βοηθυσία: nam Βόηαισθ significat opificē ma-
 nuarium, & metaphorice incultum & uastum ho-
 minem, & amantem luxus, qualis fuit Romæ Anto-
 nius Bancktirer.

Humilis animus. Magnitudo. Fastus.

Cupiditas honoris. Ambitio.

Lentus animus. Mansuetudo. Iracundia.

Disimulatio. Veritas. Vanitas, seu Iactantia.

Insulfitas. Urbanitas. Scurrilitas, græ-
 ce Βωμολοχία: nam Βωμολόχ significat
 scurrā, estq; factum nomen à Βῶμος ara, & λέ-
 χομαι cubo, quia in sacrificijs iuxta aras carnem
 aut aliud quiddā petebant. Et sic proprie cantores,
 aut ridiculi nugatores uocabātur, qui adhibebātur
 inferijs, ut delectarent eos, qui ad sacrificium con-
 uenerant. Sicut & in Germania adsolemnia sacrifi-
 cia & mercatus confluunt histriones. Et quia isti à
 sacrificiis stipem petebant, sic appellati sunt. In
 de generaliter pro scurris uocabulum usurpatū est.

Morositas. Amicitia. Assentatio.

Gratitudo. Ingratitudo.

Stupor. Verecundia. Impudentia.

Nemesis. Nemesis uocat uirtutem, quæ malis irasci solet,
 præsertim quum ex fortunæ indulgentia fiunt inso-
 lentiores, & superbiores, sicut interdum sancti in
 scriptura

IN ETHICA ARIST.

Scriptura stomachantur, quod malis bene sit. Sed de hoc motu animi quid sacræ literæ doceant, alio loco dicemus. Si Aristoteles ciuilliter intelligatur, decet Nemesi Magistratus, quos conuenit nõ nimium lentos esse in puniendis improbis.

Iusticia. Iniusticiae nomine ueniunt omnia uitia **Iniusticiae** pugnancia cum iusticia. Fraus, Violentia, Crude nomine. **litas**, Negligentia.

Sic numerantur uirtutes ab Aristotele. Cicero in Officijs contrahit eas in pauciora genera. Sub beneficentia liberalitatem, & magnificentiam completur, quarum alteram Aristoteles tribuit priuatis, alteram Principibus. Ad modestiam, uerecundiam, urbanitas, mansuetudo, pertinent. Et quia ambitio cum modestia pugnat, hic quoq; de honorũ cupiditate disputatur. Ad hũc modum obseruabit prudens Lector, ad quod genus apud Ciceronẽ singulae referendæ sint.

Nec sine ratione uarie uirtutum species factæ sunt. Et Aristoteles longa enumeratione earum rerum circa quas uersantur humanae actiones, numerum uirtutum colligit. Ego ut hunc locum popularibus uerbis explicem, sequar genera quæ apud Ciceronem extant, & ostendam ex quibus oriuntur fontibus, qua ex re intelligi poterit, quor docti homines plures uirtutes numerauerunt. Constat hominẽ

ad civilem societatem conditum esse, ad hunc finem
 pleræq; actiones hominum spectant. Munit igitur
 civilem societatem iusticia: quia punit improbos, de-
 fendit bonos, & regit contractus. Nec possunt exer-
 cere iudicia, nec constitui contractus, & pacta ulla
 sine ueritate. Ergo hæc etiam iure inter uirtutes nu-
 merantur. Fortitudo comitatur iusticiam, quia la-
 trocinia & uim depellit. Huc pertinet & beneficen-
 tia, seu liberalitas: neq; enim civilis societas retineri
 potest, nisi quædam etiam gratuita officiorum com-
 mutatio existat. Hanc sequitur gratitudo, quam in-
 telligunt naturaliter omnes se debere pro accepto
 beneficio. Ad hunc ordinem amicitia pertinet, quæ
 intelligenda est, mutua quædam inter certos & be-
 neuolentia, & officiorum communicatio, quæ sic in
 hac uita necessaria est, sicut Magistratus, aut alie
 res civiles. In Euangelio charitas aliud quiddam est,
 nam hæc præstanda est, etiam si non sit mutua. Ami-
 citia res est civilis, nempe domestica quædam, & fa-
 miliaris coniunctio, quæ non potest esse cum multis.
 Est & pietas necessaria ad societate humani ge-
 neris retinendam, uel parentum erga liberos, uel li-
 berorum erga parentes, & omnes qui iuxta colendi
 sunt, ut parentes. Reliquæ uirtutes circa priuatam
 uitam uersantur, & moderantur cupiditates. Mo-
 destia cohercet libidines. Temperantia assuefacit ut
 cibo

Fortitudo

Gratitudo

Amicitia

Pietas.

Tempe-
 rantia.

do & potu sic ut
 uirtutes uirtutum
 prius communitis
 in ex priuatis of-
 ficiis necessaria
 sunt, tanquam u
 hac ut sumus
 ubi effectibus
 uideo ueritas ta
 in iudicijs &
 tur a hoc præc
 animis scripta

SCH

In fine huius
 uenturissim
 medium, ope
 dio diffeciam
 sequi, ea tamen
 esse usus est h
 XCVI arguas
 ci in sp
 Altera uirtu
 dum, ut fecer
 quia hoc uic
 da est altera
 non renis in

IN ETHICA ARIST.

cibo & potu sic utamur, ne ledamus naturam. Ita numerus uirtutum sumitur partim ex actionibus, quibus communis societas hominum cōtinetur, partim ex priuatis officijs, quæ ad naturæ conseruationem necessaria sunt. Neq; uerò hæc ita accipienda sunt, tanquam uirtus utilitatis causa colenda sit. Sed hac usi sumus distributione παχυτερον, ut aiunt, ab effectibus colligentes numerum uirtutum, ut non ideo ueritas tantum colenda est, quia necessaria est in iudicijs & cōtractibus. Sed multo magis, quia natura hoc præcipit, quia hæc lex in omnium hominū animis scripta extat, ut ueritatem colant.

SCHOLIA CAPITIS IX.

In fine huius libri generale præceptum tradidit uenustissimis uerbis. Quum difficile sit attingere medium, opera danda est, ut tamen nō procul à medio discedamus, & quum nō possimus optima consequi, ea tamen teneamus, quæ nimium habent uitij, ipse usus est his uerbis: ἐπει δὲ τὸ μέσθ τὴν χεῖν ἄκρωσ χαλεπὸν, κατὰ δὲ τὸν δειντερον φάσι πλεον τὰ ἐλαχίστα, λιπτερον τῶν κακῶν. Altera nauigatione, inquit, quasi dicat. Erat optandum, ut secundi uenti deferrent nos ad medium. Sed quia hoc uix unquam contingit, tamen non omittenda est altera nauigatio, hoc est, ut destituti uentis, nauium remis impellamus, ut pro uiribus tamen ad me

COMMENTARIA

diūm connitamur, ut si quis dicat: Si ingenium mihi
 foelicius contigisset, sine magno labore multum pro-
 fecissem. Sed quia contigit mediocre, sciendum est
 insiduitate id quod naturæ deest, ea est tanquam al-
 tera nauigatio. Nam ὁ δὲ ἐξ ἑσθίας πλὴς πρῶ-
 τος dicitur, ἔθ' δ' εὐτερος πλὴς ὅτι ἀποτυχῶν
 τῆς οὐσίῳ, κώπται πλὴς, sic enim scribit Suidas.

Hactenus enarrauimus præcipuos locos horum
 librorum. Primus continet grauissimam disputatio-
 nem de fine hominis. Secundus definitionem uirtu-
 tis, præterea obiter hic de affectibus diximus. Atq;
 hæc ueluti elementa Philosophiæ moralis existima-
 ri debent: quæ si quis diligenter cognouerit, ut nul-
 lum aliū fructū hinc auferat, certe melius intelliget
 plerq; scripta Ciceronis: quæ quum ex his fontibus
 manauerint, non satis intelliguntur ab illis, qui Philo-
 sophiæ prorsus rudes sunt. Si sensero hūc laborem
 studiosis gratū esse, adiiciā per ocium reliquos libros.
 Interea, si qui tamē hoc studio delectantur, quū hæc
 initia Philosophiæ moralis ex Aristotele cognoue-
 rint, quod reliquum est, sumant à Cicerone. Superest
 enim, ut singulæ uirtutes definiantur, et tradantur
 de singulis præcepta. Id Cicero in Officijs præstitit.
 Et interea quū hæc leguntur, sæpe cogitandum est,
 omnia uera ac certa præcepta, omnes definitiones
 certas uirtutū, leges esse naturæ, atq; adeo diuinas.

Nam

IN ETHICA ARIST.

Nam uera est sententia iurifconsultorum, ius natura = Ius natura & diuinum esse.

Nam hae disputationes tantum ostendunt, quomodo hae leges diuinitus sint in natura scriptae. Illud etiam meminerit lector, Philosophiam pertinere ad ciuilem uitam. Longe alia res in Euangelio agitur, ne quis commisceat Euangelium & Philosophiam, ut uideo plerosq; fecisse, qui somniarunt Euangelium nihil esse, nisi quaedam de moribus praercepta,

Philosophia pertinet ad ciuilem uitam.

Quantum in hac persuasionem mali sit, nemo consequi dicendo potest. Ego igitur toties admono, ut prudenter discernatur Euangelium à Philosophia. Arcana res est & longe supra conspectum rationis posita iustitia fidei, qua statuimus quod propter Christum habeamus placatum patrem, qua deum agnoscimus, & confidimus nos ab eo defendi, & seruari. Hæc docet Euangelium quid de Deo sentire debeamus. Interea iudicium de ciuilibus moribus rationi humanæ committit, sicut committit nobis curam uoletudinis, & similia corporaliu rerum. Sed inter artes omnes quas humana ratio deprehendit nulla præstantior est, quam hæc de causis uirtutum, deniq; ciuilibus officijs doctrina. Ex hac leges reru publicarum, ex hac humanitas omnis, quæ proprie sic uocatur, orta & propagata est. Itaq; non leuiter reprehendendi sunt hoc tempore hi, qui cum ca

RIA
Si
ore
e, f
a e
tas
ore
m
scri
uos
siman
nitionem
uox
norali
gnouit
melius
m ex
ab illi
ro
reli
antur
otele
erone
& tr
ficijs
igitur
s definitio
adeo
Nam

COMMENTARIA

rum artium, quæ humanitatis appellatione continentur, studia profiteantur, has disputationes de uirtute negligunt: quæ pleræq; aliæ artes ex his aut deriuatæ sint, aut certe ornatæ. Quantum hinc sumit eloquentia, quantum Iurisconsulti? Quare uelim studiosos adolescentes hanc doctrinam degustare, nec aliam ob causam sumpsi hunc enarrandi laborem, nisi ut studia aliorum uel adiuuarem, uel saltem commouerem.

Nolui delicatos lectores immodicis cõmentarijs ab Aristotelis lectione abstertere, quare præcipuos autoris locos deligimus, eosq; quantum in ista breuitate licuit, popularibus uerbis exposuimus, pleræq; consulto prætermisimus, quæ diligens lector facile sine interprete assequetur.

FINIS.